

BOGANMELDELSE

Jakob Danielsen: EN GRØNLANDSK MALER ved Ph. Rosendahl.

Rhodos 1967. 354 sider, 162,75 kr., pragtbind 189,00 kr. Særpris for medlemmer af Det Grønlandske Selskab 137,75 kr. og 161,00 kr.

For 100 år siden sad den berømte inspektør H. J. Rink i Godthåb, og samtidig boede på udstedet Kangek fangeren Aron, ramt af tb og efterhånden ude af stand til at drive fangst. De to fandt hinanden. Rink opdagede, at Aron var en habil tegner og opmuntrede ham til at arbejde med det. Og Aron fik vejledning, materialer, opmuntring og så tilpas med penge fra Rink, at han kunne gå i gang, og gennem en årrække levendegjorde han i sine nu verdensberømte tegninger de gamle grønlandske sagn. Ved et eksemplarisk samarbejde mellem en forstående dansk embedsmand og en begavet grønlandsk kunstner reddedes på den måde en kulturskat for efterverdenen.

Et par generationer senere, i 1920'erne, gentog historien sig, denne gang i Nordgrønland. Som landsfoged i Godhavn sad den unge Ph. Rosendahl fra 1924, og i samme by boede fangeren Jakob Danielsen, der stammede fra en lille fangerbygd ved Diskofjord og som også gav sig af med at tegne. Rosendahl vil selv fortælle nærmere om det samarbejde, som etableredes mellem de to. Her skal blot nævnes hovedresultatet: En omfattende serie af tegninger og akvareller fra Jakobs hånd, alle med motiver fra fangerlivet i Nordgrønland. Billederne blev ledsaget af forklaring fra Jakobs side, og dermed blev der tale om en endnu mere værdifuld overlevering.

Jakob Nielsen døde i 1938, og Ph. Rosendahl forlod sit mangeårige nordgrønlandske embede og blev ansat i København. Her vakte billedserierne fra Godhavn berettiget interesse, og under krigen kunne der udsendes en dansk udgave af et udvalg af billederne.

Da Grønland fik sit eget forlag i 1957, blev det en af dette forlags første handlinger at udsende Jakobs billeder i en grønlandsk udgave. Det er

det mest monumentale værk, dette forlag endnu har skabt, men alligevel er det kun en beskeden ting sammenlignet med det værk, som Forlaget Rhodos nu har udsendt i sin store Grønlandsserie. Her er ikke sparet på udstyr og teknik. Billederne får lov at stå i fuld størrelse, hvilket ikke var muligt i den gamle udgave, og det har de godt af. Der er et stort antal farvegengivelser i stor størrelse og et endnu større antal sort-hvide billeder, ordnet i serier, som Jakob tegnede dem i fortløbende række for at illustrere en bestemt fangstform, familieliv, rejseteknik, fritidssysler og meget andet, alt i en slags tegneserieform, så man kan følge den fremadskridende handling.

Hvert billede er forsynet med en tekst, der gengiver Jakobs egne kommentarer som de står i Rosendahls erindring. Man kan måske her nære en vis skepsis med hensyn til deres autenticitet, hvilket Rosendahl også gør opmærksom på. Men når Rosendahl samtidig hævder, at de i hvert fald dækker meningen og stemningen i det, Jakob sagde, så tror man ham. De virker ægte og troværdige, også som grønlandske udsagn, og de er gennemvævet med en nænsom og fin humor, som får fangeren Jakob til at træde lyslevende frem for os som menneske.

Både disse ledsagende tekster og Rosendahls fyldige indledning er trykt på 3 sprog: Dansk, grønlandsk og engelsk. Dermed er vejen åbnet både til Jakobs egne landsmænd, til det danske marked og til den store verden. Det kan måske for een og anden synes urationelt at sidde med 3 tekster og kun bruge den ene. Men billederne bærer så solid og dominerende en del af bogens helhed, at de også let kan bære de tredobbelte tekster. Dispositionen er dristig, men rigtig.

Selvom det altså er en flot bog, er den dog af begribelig grunde ikke så flot, at den gengiver alle akvareller i farver. Det kan kun blive et udvalg, resten i sort-hvidt, selvom de faktisk ikke er sort-hvide. Det er klart, at de taber ved det, for farverne spiller en stor rolle. Men de ødelægges ikke, netop fordi tegningerne er så fint komponeret. Det er jo altid problematisk at gengive de

*Den store Savssat i 1915 i Diskobugt,
hvor 500 narhvaler og hvidhvaler blev fanget.*

rigtige farvenuancer. Her synes det at være lykkedes på hæderlig vis. Og det bragte udvalg af farvebilleder er fyldigt nok til, at man får et udmærket indtryk af Jakobs kunst gennem dem.

Værdien af Jakob Danielsens værk – og dermed også af bogen derom – er i udpræget grad en dobbelt. Først er der den kunstneriske: En oprindelig og artistisk begavet fanger, opvokset i det gamle samfund, er overleveret gennem et righoldigt og mangfoldigt værk, som forlængst er anerkendt på højt kunstnerisk plan.

Men det usædvanlige er, at en sikker komposition og en begavet streg her er forenet med en nøjagtighed og detailrigdom, som gør billederne og deres tekst til udtømmelige kilder for enhver, der vil kende det gamle samfunds indretning, både socialt og etnografisk. Ja, næsten mere end det: Man kan her møde et fint og levende billede af et grønlandsk menneske og af grønlandsk tankegang. Som en eksemplifikation skal blot nævnes to små tekster:

Jakob beretter om sin far, der kommer dødtræt hjem fra fangst, slæbende sin kajak og en stor sæl

over isen. De to sønner løber ham i møde og trækker stolte af med sælen. Men når de ikke så det, skubbede faderen bagpå med sin tuk. »For børn skal ikke slides op«.

Eller han beretter om sin gamle bedstemor, der har mistet hårene i tindingen, fordi hun i sin ungdom havde det sat op i en top, som strammede hårene af efterhånden. »Men så har hun til gengæld haft den glæde at have et hår, som andre kvinder misundte hende«, ræsonnerer sønnesønnen lakonisk.

— — —

Der er een side af Jakob Danielsen, som kun lige antydes i det foreliggende værk. På side 212 ser man pludselig en sagnfigur, dværgen Kågssagsuk, der kaster en vældig bjørn ved bagbenene ud over et isfjeld. Billedet er en del af en større serie, der illustrerer hele sagnet, og denne mere fabulerende produktion får vi altså kun et glimt af. Grunden hertil er iøvrigt klar nok: Rosendahl har just for et år siden udgivet en nydelig lille bog gennem Lyngby Kunstforening – med netop

*Jakob og hans bror slæber sælen for deres trætte far,
der har trukket den hjem gennem blank, besværlig skrueis.*

Jakob Nielsens sagnbilleder. Interesserede kan altså dør supplere deres indtryk af Jakob.

Det skal ved denne lejlighed anbefales enhver at stifte bekendtskab med dette i sin art enestående værk, der åbner en dør til et Grønland, som det ellers er os umuligt at se ind i mere. Specielt må folk indenfor Grønlands-tjenesten benytte sig

af det favorable særtilbud. Der er også grund til at prise Rosendahl, uden hvis fremsynethed, sagskundskab og indlevelsessevne samt ihærdighed i bearbejdelsen af de offentlige meddelelsesmidler Jakob Danielsens værk næppe ville være nået frem for en verdensoffentlighed.

Det er et værk som både han, Grønland og Rhodos kan være bekendt.

Mads Lidegaard.